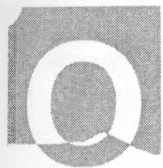

KONZERVATOR - RESTAURATOR

DEFINICIJA PROFESIJE

Predgovor

vaj se dokument zasniva na njemačkom tekstu koji je napisala Agnes Ballestrem i podnijela kao referat ICCROM-ovu Odboru za norme i obuku prilikom njegova sastanka u studenome 1978. (ST 1/3).

Radna grupa za konzervatorsko-restauratorsku obuku

ICOM-ova Odbora za konzervaciju prvi je put raspravljala o tom dokumentu na svojem sastanku u Zagrebu godine 1978. Izmijenjena verzija objavljena je u predtisku trijenala ICOM-ova Odbora za konzervaciju održanog u Otawi 1981. kao referat 81/22/0 s uvodom što ga je napisao H. C. von Imhoff. Preradili su ga Elcanor McMillan i Paul N. Perrot. Ta nova verzija prezentirana je s manjim izmjenama i dopunama i jednoglasno prihvaćena na sastanku Radne grupe za konzervatorsko-restauratorsku obuku održanom u Dresdenu 5. rujna 1983. i podnijeta kolegiju Odbora na njegovu skupu u Barceloni 26. studenoga 1983. Kolegij je zatražio da se još poradi na formulaciji Definicije prije nego što je Radna grupa predložila punom sastavu Odbora na njegovu trijenalu u Kopenhagenu u rujnu 1984. Ova posljednja verzija rezultat je izmjena što su ih izvršili Raj Isar, Janet Bridgland i Christoph von Imhoff u razdoblju od studenoga 1983. do kolovoza 1984.

1. Uvod

1.1. Svrha je ovog dokumenta iznijeti temeljne ciljeve, načela i zahtjeve konzervatorske struke.

1.2. U većini zemalja konzervatorsko-restauratorska struka¹ još nije definirana: tko god se bavi konzervacijom i restauracijom naziva se konzervatorom odnosno restauratorom, bez obzira na obrazovanost.

1.3. Vodenje računa o profesionalnoj etici i o normama glede predmeta obrade i vlasnika tih predmeta motiviralo je pokušaje da se ta struka definira kao distinktivna u odnosu na njoj srodne struke² i da se utvrde odgovarajući cdukacijski zahtjevi. Druge struke, kao što su liječnici, pravnici i arhitekti, prošle su kroz fazu samoispitivanja i definiranja i tako ustanovile široko prihvaćene norme. Krajnje je, dakle, vrijeme da se definira konzervatorsko-restauratorska struka. Takva bi definicija pomogla toj struci da stekne statusni paritet u odnosu na discipline kao što su ona kustosa ili arheologija.

2. Djelatnost konzervatora-restauratora

2.1. Djelatnost konzervatora-restauratora (konzervacija) sastoji se u tehničkom ispitivanju, zaštiti i konzervaciji/restauraciji kulturnog dobra: Ispitivanje je preliminarni postupak utvrđivanja spomeničkog značenja nekog artefakta: originalne strukture i materijala; obima pogoršanja stanja, promjene i gubitka; i dokumentiranja tih nalaza.

Zaštita je djelatnost na usporavanju ili sprečavanju pogoršanja stanja ili oštećenja na kulturnim dobrima na taj način da se kontrolira njihov ambijent i/ili da se obrađuje njihova struktura s ciljem da se održi u što je moguće neizmijenjenom stanju.

Restauracija je djelatnost kojoj je cilj da se artefakt u pogoršanom stanju ili oštećeni artefakt učini prepoznatljivim uz minimalno žrtvovanje

njegova estetskog i povijesnog integriteta.

2.2. Konzervatori-restauratori djelatni su u muzejima, u službama za zaštitu baštine u okviru javnih i privatnih ustanova kao i samostalno. Njihova je zadaća obuhvatiti materijalni aspekt predmeta od povijesnog i umjetničkog značenja kako bi se spriječilo njihovo propadanje i pridonijelo njihovu poimanju i time usavršilo razlikovanje između onog što je izvorno i što je problematično.

3. Značenje i stupnjevanje djelatnosti konzervatora-restauratora

3.1. Konzervator-restaurator ima posebnu odgovornost, jer obrađuje nenadomjestive originalne koji su često unikatni i velike umjetničke, vjerske, povijesne, znanstvene, kulturne, društvene ili gospodarske vrijednosti. Vrijednost takvih predmeta jest u prirodi njihove izrade, u njihovoj ulozi povijesnih spomenika i, shodno tome, u njihovoj autentičnosti. Ti su predmeti značajan izraz duhovnog, vjerskog i umjetničkog života u prošlosti i često svjedoče o nekoj povijesnoj situaciji, bez obzira na to jesu li izuzetna djela ili samo predmeti iz svakodnevnog života.³

3.2. Spomenička kvaliteta povijesnog predmeta jest osnova za istraživanje u okviru povijesti umjetnosti, etnografije, arheologije i drugih znanstvenih disciplina. Otuda važnost očuvanja njihova fizičkog integriteta.

3.3. Budući da je opasnost od štetnog rukovanja ili preobrazbe predmeta nazočna u svakoj konzervatorskoj ili restauratorskoj djelatnosti, konzervator-restaurator mora raditi u tijesnoj suradnji s kustosom i drugim nadležnim stručnjacima. Oni zajedno moraju imati na umu distinkciju između nužnog i sporednog mogućeg i nemogućeg zahvata koji podiže kvalitetu predmeta i zahvata koji šteti njegovu integritetu.

3.4. Konzervator-restaurator mora biti svjestan spomeničke naravi nekog predmeta. Svaki predmet - pojedinačno ili zajedno s drugima - sadrži povijesne, stilske, ikonografske, tehnološke, intelektualne, estetske i/ili duhovne poruke i podatke. U susretu s njima tijekom istraživanja i rada na nekom predmetu konzervator-restaurator mora imati osjećaj za njih, biti kadar uočiti njihovu prirodu i uvažavati ih prilikom obavljanja svojega posla.

3.5. Prema tome, svim zahvatima mora prethoditi metodičko i znanstveno ispitivanje s ciljem da se predmet shvati u svim njegovim aspektima a o posljedicama svake manipulacije mora se cjelovito razmisliti. Onome tko zbog nedostatne naobrazbe nije u stanju obaviti takva ispitivanja ili zbog manjkava interesa ili iz drugih razloga zanemaruje potrebu postupanja na opisani način, ne može se povjeriti odgovornost obrade. Samo dobro školovani i iskusni konzervator-restaurator može ispravno tumačiti rezultate takvih ispitivanja i predvidjeti posljedice donesenih odluka.

3.6. Zahvat na povijesnom ili umjetničkom predmetu mora se držati slijeda zajedničkog svakoj znanstvenoj metodologiji: ispitivanje izvora analiza, tumačenje i sinteza. Samo se tako po obavljenoj obradi može sačuvati fizički integritet predmeta i njegovo značenje učiniti pristupnim javnosti. Što je najvažnije, ovakav pristup povećava mogućnost da dešifriramo znanstvenu poruku predmeta i time pridonosimo stjecanju novih spoznaja.

3.7. Konzervator-restaurator radi na samom predmetu. Njegov je rad, poput rada kirurga, danas manualno umijeće/vještina. Međutim, kao i slučaju kirurga, ovdje manualni rad mora biti povezan s teoretskim znanjem i sposobnošću sinkronog pristupa nekoj situaciji, promptnog djelovanja prema toj situaciji i vrednovanja posljedica takva djelovanja.

3.8. Interdisciplinarna suradnja od prvorazrednog je značenja, jer danas konzervator-restaurator mora raditi kao dio tima. Upravo kao što kirurg ne može istodobno biti radiolog, patolog i psiholog, konzervator-restaurator ne može biti stručnjak i u povijesti umjetnosti ili kulture i u kemiji i/ili u drugim prirodnim ili društvenim znanostima. Kao i rad kirurga, rad konzervatora-restauratora može i treba biti nadopunjen analitičkim i istraživačkim nalazima naučenjaka. Takva će suradnja dobro funkcionirati ukoliko je konzervator-restaurator kadar znanstveno i egzaktno formulirati svoja pitanja i tumačiti dobivene odgovore u odgovarajućem kontekstu.

4. Razlike u odnosu na srodne struke

4.1. Profesionalne djelatnosti konzervatora-restauratora razlikuju se od onih svojstvenih umjetničkim ili znanstvenim profesijama. Osnovni se kriterij te distinkcije sastoji u tome da konzervatori-restauratori ne stvaraju nove objekte kulture. U domeni je zanatskih i umjetničkih djelatnika kao što su kovinotokari, zlatari, stolari, ličitelji i drugi, da fizički rekonstruiraju ono što više ne postoji ili što se ne može sačuvati. Međutim, i oni mogu enormno profitirati od nalaza konzervatora-restauratora kao i od njihova stručnog vodstva.

4.2. Preporuku da li da umjetnik, zanatski majstor ili konzervator-restaurator poduzme zahvat na predmetu od povijesnog i/ili umjetničkog značenja može dati samo dobro školovani i iskusi konzervator-restaurator izrazitije senzibilnosti. Samo takav pojedinac, u zajedništvu s kustosom ili drugim stručnjacima, ima na raspolaganju sredstva za ispitivanje predmeta, utvrđivanje njegova stanja i procjenu njegova materijalno-spomeničkog značenja.

5. Obuka i školovanje konzervatora-restauratora

5.1. Da bi ispunili navedene zahtjeve struke, konzervatori-restauratori moraju proći umjetničku, tehničku i znanstvenu obuku zasnovanu na dobro zaokruženoj općoj naobrazbi.

5.2. Obuka treba obuhvaćati razvitak senzibilnosti i manualne vještine, stjecanje teoretskog znanja o materijalima i tehnikama rigorozno svladavanje znanstvene metodologije radi razvijanja sposobnosti rješavanja konzervatorskih problema sistematskim pristupom uz korištenje preciznog istraživanja i kritičkog tumačenja rezultata istraživanja.

5.3. Teoretska obuka i obrazovanje trebaju obuhvaćati sljedeće predmete:

- povijest umjetnosti i civilizacija
- metode istraživanja i dokumentiranja
- tehnologija materijala
- konzervatorska teorija i etika
- povijest i tehnologija konzervatorsko-restauratorske djelatnosti
- kemija, biologija i fizika procesa propadanja i metode konzervacije.

5.4. Podrazumijeva se da je naukovanje bitni dio svakog programa obuke.

Obuka treba završiti izradom teze ili diplomskog rada i rezultirati diplomom u rang u svučilišne diplome.

5.5. U svim fazama te obuke glavni naglasak valja stavljati na praksu, no ni u kojem trenutku ne smije iz vida ispuštati potreba razvijanja istančanog razumijevanja tehničkih, znanstvenih, povijesnih i estetskih čimbenika. Krajnja je svrha obuke temeljito osposobiti konzervatora-restauratora za obavljanje krajnje složenih konzervatorskih zahvata kao i za temeljito dokumentiranje s ciljem da izvršeni posao i zapisi o tome

pridonose ne samo očuvanju već i dubljem poimanju povijesnih i umjetničkih okolnosti vezanih uz obrađivane predmete.

¹ Ovaj se termin upotrebljava u cijelom tekstu kao kompromisno rješenje; naime, isti se stručnjak naziva "konzervator" (conservator) u engleskom jezičnom području, "restaurator" u zemljama romanskih i germanskih jezika.

² Neke struke vezane uz konzervaciju, kao konzervatorski arhitekti, znanstvenici i inženjeri, te i svi drugi koji pridonose konzervatorskim djelatnostima, nisu spominjani u ovom dokumentu, jer se već rukovode određenim prihvaćenim profesionalnim normama.

³ G.S. Grar Acclmann, "Restaurator und Denkmalpflege" u časopisu Službe spomeničke zaštite u Bader-Wurtembergu, sv. 8., br. 3., 1965.